Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)

z 18. júna 2013*

„Kartely — Článok 101 ZFEÚ — Nariadenie (ES) č. 1/2003 — Článok 5 a článok 23 ods. 2 — Subjektívne podmienky uloženia pokuty — Vplyv právneho stanoviska alebo rozhodnutia vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže — Možnosť vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže konštatovať porušenie práva hospodárskej súťaže Európskej únie bez toho, aby uložil pokutu“

Vo veci C-681/11,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Oberster Gerichtshof (Rakúsko) z 5. decembra 2011 a doručený Súdnemu dvoru 27. decembra 2011, ktorý súvisí s konaním:

Bundeswettbewerbsbehörde,

Bundeskartellanwalt

proti

Schenker & Co. AG,

ABX Logistics (Austria) GmbH,

Alpentrans Spedition und Transport GmbH,

Logwin Invest Austria GmbH,

DHL Express (Austria) GmbH,

G. Englmayer Spedition GmbH,

Express-Interfracht Internationale Spedition GmbH,

A. Ferstl Speditionsgesellschaft mbH,

Spedition, Lagerei und Beförderung von Gütern mit Kraftfahrzeugen Alois Herbst GmbH & Co. KG,

Johann Huber Spedition und Transportgesellschaft mbH,

Kapeller Internationale Spedition GmbH,

Keimelmayr Speditions- u. Transport GmbH,

* Jazyk konania: nemčina.

Koch Spedition GmbH,

Maximilian Schludermann, ako likvidátor Kubicargo Speditions GmbH,

Kühne + Nagel GmbH,

Lagermax Internationale Spedition Gesellschaft mbH,

Morawa Transport GmbH,

Johann Ogris Internationale Transport- und Speditions GmbH,

Logwin Road + Rail Austria GmbH,

Internationale Spedition Schneckenreither Gesellschaft mbH,

Leopold Schöffl GmbH & Co. KG,

„Spedpack"-Speditions- und Verpackungsgesellschaft mbH,

Johann Strauss GmbH,

Thomas Spedition GmbH,

Traussnig Spedition GmbH,

Treu SpeditionsgesmbH,

Spedition Anton Wagner GmbH,

Gebrüder Weiss GmbH,

Wildenhofer Spedition und Transport GmbH,

Marehard u. Wuger Internat. Speditions- u. Logistik GmbH,

Rail Cargo Austria AG,

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda V. Skouris, podpredseda K. Lenaerts, predsedovia komôr A. Tizzano, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič a M. Berger, sudcovia E. Juhász (spravodajca), U. Lõhmus, E. Levits, A. Ó Caoimh, J.-C. Bonichot, J.-J. Kasel, M. Safjan, D. Šváby a A. Prechal,

generálna advokátka: J. Kokott,

tajomník: C. Strömholm, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 15. januára 2013,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— Bundeswettbewerbsbehörde, v zastúpení: T. Thanner, K. Frewein a N. Harsdorf Enderndorf, splnomocnení zástupcovia,

— Bundeskartellanwalt, v zastúpení: A. Mair, splnomocnený zástupca,

— Schenker & Co. AG, v zastúpení: A. Reidlinger a F. Stenitzer, Rechtsanwälte,

— ABX Logistics (Austria) GmbH, Logwin Invest Austria GmbH a Logwin Road + Rail Austria GmbH, v zastúpení: A. Ablasser-Neuhuber a G. Fussenegger, Rechtsanwälte,

— Alpentrans Spedition und Transport GmbH, Kapeller Internationale Spedition GmbH, Johann Strauss GmbH a Wildenhofer Spedition und Transport GmbH, v zastúpení: N. Gugerbauer, Rechtsanwalt,

— DHL Express (Austria) GmbH, v zastúpení: F. Urlesberger, Rechtsanwalt,

— G. Englmayer Spedition GmbH, Internationale Spedition Schneckenreither Gesellschaft mbH a Leopold Schöffl GmbH & Co. KG, v zastúpení: M. Stempkowski a M. Oder, Rechtsanwälte,

— Express-Interfracht Internationale Spedition GmbH, v zastúpení: D. Thalhammer, Rechtsanwalt,

— Kühne + Nagel GmbH, v zastúpení: M. Fellner, Rechtsanwalt,

— Lagermax Internationale Spedition Gesellschaft mbH, v zastúpení: K. Wessely, Rechtsanwältin,

— Johann Ogris Internationale Transport- und Speditions GmbH a Traussnig Spedition GmbH, v zastúpení: M. Eckel, Rechtsanwalt,

— Gebrüder Weiss GmbH, v zastúpení: I. Hartung, Rechtsanwältin,

— talianska vláda, v zastúpení: G. Palmieri, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci L. D'Ascia, avvocato dello Stato,

— poľská vláda, v zastúpení: M. Szpunar a B. Majczyna, splnomocnení zástupcovia,

— Európska komisia, v zastúpení: N. von Lingen, M. Kellerbauer a L. Malferrari, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 28. februára 2013,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 101 ZFEÚ.

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi Bundeswettbewerbsbehörde (spolkový orgán pre hospodársku súťaž) a Bundeskartellanwalt (spolkový zástupca pre kartelové veci) na jednej strane a 31 podnikmi, vrátane Schenker & Co. AG (ďalej len „Schenker"), na druhej strane, vo veci zistenia porušenia článku 101 ZFEÚ a ustanovení vnútroštátneho práva o karteloch, ako aj uloženia pokuty na základe ustanovení vnútroštátneho práva.

Právny rámec

Právo Únie

3 Odôvodnenie 1 nariadenia Rady (ES) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch [101 ZFEÚ] a [102 ZFEÚ] (Ú. v. ES L 1, 2003, s. 1; Mim. vyd. 08/002, s. 205) stanovuje:

„Na vytvorenie systému, ktorý zabezpečí nerušenú hospodársku súťaž na spoločnom trhu, sa musia články [101 ZFEÚ] a [102 ZFEÚ] uplatňovať v spoločenstve účinne a jednotne…“

4 Článok 5 uvedeného nariadenia nazvaný „Právomoci orgánov hospodárskej súťaže členských štátov“ stanovuje:

„Orgány hospodárskej súťaže členských štátov majú právomoc na uplatňovanie článkov [101 ZFEÚ] a [102 ZFEÚ] v jednotlivých prípadoch. Na tento účel, konajúc zo svojho vlastného podnetu alebo na základe sťažnosti, môžu prijímať tieto rozhodnutia:

— nariadiť skončenie porušovania,

— nariadiť dočasné opatrenia,

— prijímať záväzky,

— ukladať pokuty, pravidelné penále alebo iné sankcie podľa vnútroštátneho práva.

Ak na základe informácií, ktoré majú k dispozícii, nie sú splnené podmienky pre zákaz, môžu tiež rozhodnúť, že nie sú žiadne dôvody na zásah z ich strany.“

5 Článok 7 nariadenia č. 1/2003 nazvaný „Zistenie a ukončenie porušovania“ vo svojom odseku 1 stanovuje:

„Ak Komisia, konajúc na základe sťažnosti alebo z vlastného podnetu, zistí porušovanie článkov [101 ZFEÚ] a [alebo – *neoficiálny preklad*] [102 ZFEÚ], môže rozhodnutím od príslušných podnikov a združení podnikov požiadať o ukončenie takého porušovania… Ak má Komisia na tom oprávnený záujem, môže tiež zistiť porušenie po tom, čo bolo spáchané.“

6 Článok 10 uvedeného nariadenia nazvaný „Zistenie neuplatniteľnosti“ vo svojom prvom odseku uvádza:

„Keď si to verejný záujem spoločenstva týkajúci sa uplatňovania článkov [101 ZFEÚ] a [102 ZFEÚ] vyžaduje, Komisia, konajúc na vlastný podnet, môže rozhodnutím stanoviť, že článok [101 ZFEÚ] nie je uplatniteľný na dohodu, rozhodnutie združenia podnikov alebo zosúladený postup buď preto, že nie sú splnené podmienky článku [101] ods. 1 [ZFEÚ], alebo že sú splnené podmienky článku [101] ods. 3 [ZFEÚ].“

7 Článok 15 ods. 3 prvý pododsek nariadenia č. 1/2003 znie:

„Príslušné orgány [hospodárskej súťaže] členských štátov konajúc z vlastného podnetu môžu predložiť vnútroštátnym súdom svojich členských štátov písomné pripomienky k otázkam týkajúcim sa uplatňovania článku [101 ZFEÚ] alebo [102 ZFEÚ]. S povolením príslušného súdu sa môžu tiež ústne vyjadriť pred vnútroštátnymi súdmi svojich členských štátov. Keď si to koherentné uplatňovanie článku [101 ZFEÚ] alebo [102 ZFEÚ] vyžaduje, Komisia konajúc z vlastného podnetu môže predložiť písomné pripomienky súdom členských štátov. S povolením príslušného súdu sa môže tiež ústne vyjadriť.“

8 Článok 23 ods. 2 uvedeného nariadenia stanovuje, že Komisia môže rozhodnutím uložiť podnikom alebo združeniam podnikov pokuty, keď úmyselne alebo z nedbalosti porušujú ustanovenia článkov 101 ZFEÚ alebo 102 ZFEÚ.

9 Podľa článku 23 ods. 5 rovnakého nariadenia „rozhodnutia prijaté podľa odsekov 1 a 2 nemajú trestno-právny charakter“.

Rakúske právo

10 § 16 zákona o karteloch z roku 1988 (Kartellgesetz 1988, BGBl. 600/1988), v účinnosti od 1. januára 1989 do 31. decembra 2005, stanovoval:

„Bagateľnými kartelmi sa rozumejú kartely, ktoré majú v čase svojho vzniku podiel na zásobovaní

1. celého tuzemského trhu nižší ako 5 % a

2. prípadného miestneho tuzemského čiastkového trhu nižší ako 25 %.“

11 § 18 ods. 1 bod 1 zákona o karteloch z roku 1988 stanovoval:

„Vytváranie kartelov, aj čiastočných, je zakázané za týchto podmienok:

1. pokiaľ povolenie nenadobudlo právoplatnosť (§ 23 a § 26); toto pravidlo sa nevzťahuje na zosúladené postupy, neúmyselné kartely, ako aj bagateľné kartely, okrem prípadov, keď vstupom ďalšieho podniku do kartelu došlo k prekročeniu limitov stanovených v § 16“.

12 § 1 ods. 1 zákona o karteloch z roku 2005 (Kartellgesetz 2005, BGBl. I, 61/2005), v účinnosti od 1. januára 2006, stanovuje:

„Všetky dohody medzi podnikmi, rozhodnutia združení podnikov a zosúladené postupy podnikov, ktorých cieľom alebo následkom je vylúčenie, obmedzenie alebo narušenie hospodárskej súťaže (kartely), sú zakázané.“

13 § 2 ods. 2 bod 1 zákona o karteloch z roku 2005 stanovuje:

„Zákaz stanovený v odseku 1 sa v každom prípade nevzťahuje na tieto kartely:

1. kartely, na ktorých sa zúčastňujú podniky, ktorých spoločný podiel na celkovom tuzemskom trhu nie je vyšší ako 5 % a na prípadnom miestnom tuzemskom čiastkovom trhu je ich podiel nižší ako 25 % (bagateľné kartely).“

14 § 29 bod 1 písm. a) a d) zákona o karteloch z roku 2005 znie:

„Kartellgericht [súd pre kartely] je povinný uložiť pokuty

1. podniku alebo združeniu podnikov až do výšky 10 % celkového obratu dosiahnutého počas predchádzajúceho účtovného obdobia, ak úmyselne alebo z nedbanlivosti

a) poruší zákaz kartelov (§ 1), zákaz zneužívajúceho konania (§ 5), …

…

alebo

d) poruší ustanovenia článkov [101 ZFEÚ] alebo [102 ZFEÚ]“.

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

15 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že odporkyne v konaní vo veci samej boli členkami Spediteur-Sammelladungs-Konferenz (Konferencia špeditérov zberných nákladov, ďalej len „SSK“). SSK bola záujmovým združením zoskupujúcim časť bežných členov Zentralverband der Spediteure (Ústredný zväz dopravcov, ďalej len „Zentralverband“). Zentralverband založený ako združenie zastupuje spoločné záujmy dopravcov, ako aj poskytovateľov služieb v logistike, ktorí majú oprávnenie na prepravu.

16 Dňa 30. mája 1994 SSK získala právnu formu obchodnej spoločnosti, s odkladacou podmienkou svojho povolenia zo strany Kartellgericht. Podľa bodov 1 a 7.1 rámcovej dohody SSK je jej cieľom „poskytnúť odosielateľom a konečným užívateľom výhodnejšie sadzby za cestnú a železničnú prepravu zberných nákladov (v porovnaní so železničnými tarifami za kusový tovar) a – prostredníctvom vytvorenia rovnakých podmienok hospodárskej súťaže – podporiť spravodlivú hospodársku súťaž medzi jej členmi, pričom tento účel… bude dosahovaný s osobitným zreteľom na súlad s rakúskym súťažným právom a súťažným právom [Európskej únie a Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP)]“.

17 Dňa 28. júna 1994 bola na Kartellgericht podaná žiadosť o povolenie SSK ako kartelovej dohody („Vereinbarungskartell“). Táto žiadosť vysvetľovala podstatné ustanovenia uvedenej rámcovej dohody a analyzovala situáciu vzhľadom na právo Únie a EHP. Bolo v nej vysvetlené, že SSK sa týkala len činností prepravy zberných nákladov v rámci Rakúska a že preprava medzi Rakúskom a inými štátmi EHP nebola dotknutá. Okrem toho tam bolo spresnené, že z dôvodu veľmi nízkeho podielu na dotknutom trhu, konkrétne menej ako 2 % rakúskeho trhu prepravy tovaru, nie je citeľné nijaké obmedzenie hospodárskej súťaže, že trh nebol uzavretý a že je navyše otvorený pre zahraničných poskytovateľov služieb. Paritätischer Ausschuss für Kartellangelegenheiten (Paritný výbor pre kartelové záležitosti) usúdil, že existencia SSK nie je hospodársky opodstatnená, čo viedlo k späťvzatiu uvedenej žiadosti o povolenie.

18 Vyjadrením zo 6. februára 1995 Zentralverband požiadal Kartellgericht o určenie, že SSK je bagateľným kartelom („Bagatellkartell“) v zmysle § 16 zákona o karteloch z roku 1988, a teda môže byť vytvorená bez povolenia. V tomto vyjadrení boli v celom rozsahu oznámené založenie SSK, uzavretie rámcovej dohody o tomto založení, model budúcej spoločnej tarifikácie, ako aj režim uplatňujúci sa na výnimočných klientov. Uznesením z 2. februára 1996 Kartellgericht určil, že SSK je bagateľným kartelom v zmysle § 16 uvedeného zákona. Keďže nebol podaný opravný prostriedok, toto uznesenie nadobudlo právoplatnosť.

19 Advokátska kancelária, ktorú ako poradcu oslovil Kartellbevollmächtigte (kartelový splnomocnenec) SSK, sa takisto domnievala, že SSK predstavuje bagateľný kartel. V liste z 11. marca 1996 odporúčala kroky, ktoré bolo treba uskutočniť, aby sa SSK považovala za bagateľný kartel. Tento list sa naproti tomu nezaoberal otázkou zlučiteľnosti tohto kartelu s kartelovým právom Únie.

20 Vzhľadom na očakávané nadobudnutie účinnosti zákona o karteloch z roku 2005 1. januára 2006 Zentralverband požiadal advokátsku kanceláriu o preskúmanie dôsledkov, ktoré bude mať táto novela pre SSK. Vo svojej odpovedi z 15. júla 2005 advokátska kancelária uviedla, že treba overiť, či podiel SSK na trhu prekračuje 5 % vnútroštátneho trhu, a ak by bol tento podiel prekročený, či dohody prijaté v rámci SSK nie sú vyňaté zo zákazu kartelov. Táto odpoveď sa nevenovala otázke zlučiteľnosti SSK s kartelovým právom Únie.

21 Zentralverband prostredníctvom prieskumu vykonaného elektronickou poštou zistil podiely členov SSK na trhu v preprave zberných nákladov v oblasti kusového tovaru v Rakúsku za roky 2004, 2005 a 2006. Pri výpočte jednotlivých podielov na trhu sa Zentralverband držal zásad vymedzenia trhu a výpočtu

trhových podielov, ktoré boli použité v ňom predloženom návrhu na určenie, a v uznesení, ktoré na jeho základe vydal Kartellgericht v súvislosti s touto žiadosťou. Z týchto prieskumov vyplynul podiel SSK na trhu vo výške 3,82 % v roku 2005 a 3,23 % v roku 2006. Skutočnosť, že SSK počas týchto dvoch rokov naďalej nedosahovala hranicu 5 %, bola oznámená aspoň najdôležitejším členom SSK. Podľa vnútroštátneho súdu je vylúčené, že by v dôsledku pristúpenia nových členov bola do konca roku 2004 prekročená hranica 5 %.

22 Dňa 11. októbra 2007 Komisia oznámila, že deň predtým niektorí z jej zamestnancov vykonali neohlásené kontroly v obchodných priestoroch rôznych poskytovateľov medzinárodných prepravných služieb a že má dôvod predpokladať, že dotknuté podniky mohli porušiť ustanovenia Zmluvy o ES, ktoré zakazujú obchodné praktiky obmedzujúce hospodársku súťaž.

23 Dňa 29. novembra 2007 sa uskutočnili konzultácie predstavenstva SSK a predsedníctva Zentralverband so zástupcom advokátskej kancelárie, ktorú SSK oslovila ako poradcu, v súvislosti s uplatňovaním rakúskeho a európskeho práva hospodárskej súťaže na spoluprácu v rámci SSK a Zentralverband. Vtedy boli po prvýkrát vyjadrené pochybnosti o zákonnosti SSK ako bagateľného kartelu. Bolo nastolené riziko uplatňovania kartelového práva Únie vzhľadom na ťažkosti pri určení, či dohovory alebo dohody skutočne môžu ovplyvniť medzištátny obchod. Predstavenstvo SSK preto jednomyseľne rozhodlo o okamžitom rozpustení SSK.

24 Dňa 18. februára 2010 Bundeswettbewerbsbehörde podal na Oberlandesgericht Wien, ktorý koná ako súd pre kartely, návrh na určenie, že Schenker porušila najmä článok 101 ZFEÚ, pričom však nenavrhol, by jej bola uložená pokuta, no naproti tomu navrhol, aby bola ostatným odporkyniam uložená pokuta za porušenie článku 101 ZFEÚ. Uviedol, že od roku 1994 do 29. novembra 2007 sa odporkyne tým, že si dohadovali tarify vnútroštátnej prepravy zberných zásielok v Rakúsku, podieľali na jedinom komplexnom porušení vnútroštátneho kartelového práva a kartelového práva Únie vo viacerých formách.

25 Odporkyne navrhli zamietnutie návrhu Bundeswettbewerbsbehörde a s výnimkou spoločnosti Schenker predovšetkým namietali proti tomu, že by sa dopustili pochybenia, pričom uviedli, že Kartellgericht určil, že SSK je bagateľným kartelom, že bol všeobecne známy a že si nechali poradiť od spoľahlivej advokátskej kancelárie, ktorá mala skúsenosti s právom hospodárskej súťaže. Uviedli, že právo Únie sa neuplatňuje, keďže obmedzenie hospodárskej súťaže neovplyvňuje obchod medzi členskými štátmi.

26 Oberlandesgericht Wien uznesením z 22. februára 2011 zamietol tento návrh Bundeswettbewerbsbehörde.

27 Oberlandesgericht Wien odôvodnil zamietnutie uvedeného návrhu najmä tým, že usúdil, že dotknuté podniky nepochybili, keď si dohadovali ceny, keďže mohli vychádzať z uznesenia z 2. februára 1996, ktorým Kartellgericht určil, že ich dohoda predstavuje bagateľný kartel. Podľa Oberlandesgericht Wien toto uznesenie znamená, že SSK neovplyvňuje obchod medzi členskými štátmi, a preto nedošlo k porušeniu článku 101 ZFEÚ. Oberlandesgericht Wien sa okrem iného domnieva, že neexistencia pochybenia dotknutých podnikov je rovnako vyjadrená skutočnosťou, že podniky podieľajúce sa na karteli si od advokátskej kancelárie špecializujúcej sa na kartelové právo vopred vyžiadali právne stanovisko k zákonnosti ich správania.

28 Pokiaľ ide o Schenker, ktorá predložila žiadosť o zhovievavosť a spolupracovala s orgánmi pri vyšetrovaní na základe kartelového práva, Bundeswettbewerbsbehörde sa domáhal konštatovania porušenia článku 101 ZFEÚ a rakúskeho kartelového práva bez uloženia pokuty. Oberlandesgericht Wien zamietol tento návrh z dôvodu, že podľa článkov 5, 7 a 10 nariadenia č. 1/2003 iba Komisii prislúcha, aby konštatovala porušenia bez uloženia pokuty.

29 Bundeswettbewerbsbehörde a Bundeskartellanwalt podali odvolanie proti uzneseniu Oberlandesgericht Wien. Vyjadrením z 12. septembra 2011 Komisia na základe článku 15 nariadenia č. 1/2003 predložila písomné pripomienky k veci prejednávanej pred Oberster Gerichtshof.

30 Za týchto okolností sa Oberster Gerichtshof rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Smie byť porušenie článku 101 ZFEÚ podnikom potrestané pokutou, ak bol podnik v otázke zákonnosti svojho správania v omyle a tento omyl mu nemožno vytýkať?

Pre prípad, že bude otázka 1 zodpovedaná záporne:

a) Nemožno omyl v otázke zákonnosti správania vytýkať, ak sa podnik správal v súlade s radou právneho poradcu skúseného v oblasti práva hospodárskej súťaže a nesprávnosť rady nebola ani zjavná, ani dostatočným overením podnikom rozpoznateľná?

b) Nemožno omyl v otázke zákonnosti správania vytýkať, ak sa podnik spoliehal na správnosť rozhodnutia vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže, ktorý samotné posudzované správanie preskúmal a konštatoval jeho prípustnosť?

2. Majú vnútroštátne orgány hospodárskej súťaže právomoc určiť, že sa podnik zúčastnil na karteli, ktorý porušuje právo hospodárskej súťaže Únie, ak tomuto podniku nie je možné uložiť pokutu z dôvodu ‚úpravy o korunnom svedkovi'?“

O prejudiciálnych otázkach

31 Svojimi otázkami sa vnútroštátny súd snaží získať spresnenie v súvislosti so subjektívnymi podmienkami uloženia pokuty osobe, ktorá porušila pravidlá Únie v oblasti hospodárskej súťaže, najmä pokiaľ ide o dôsledky, ktoré v súvislosti s týmito podmienkami môže mať právne stanovisko alebo rozhodnutie vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže. Vnútroštátny súd chce navyše vedieť, či vnútroštátny orgán hospodárskej súťaže môže konštatovať porušenie pravidiel Únie v oblasti hospodárskej súťaže bez toho, aby uložil pokutu osobe, ktorá sa dopustila tohto porušenia, v prípade účasti dotknutého podniku na programe zhovievavosti.

32 Tieto otázky boli položené v rámci vnútroštátneho konania v oblasti hospodárskej súťaže týkajúceho sa uplatňovania článku 101 ZFEÚ vnútroštátnymi orgánmi hospodárskej súťaže a vnútroštátnymi súdmi v období od roku 1994 do 29. novembra 2007, t. j. čiastočne po 1. máji 2004, odkedy sa uplatňuje nariadenie č. 1/2003. Pri vysvetľovaní svojich otázok sa vnútroštátny súd navyše okrem relevantného ustanovenia Zmluvy odvoláva aj na toto nariadenie ako na právny základ svojich otázok.

O prvej otázke

33 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 101 ZFEÚ vykladať v tom zmysle, že podnik, ktorý porušil toto ustanovenie, sa môže vyhnúť uloženiu pokuty, ak toto porušenie vychádza z omylu tohto podniku o zákonnosti jeho správania z dôvodu riadenia sa právnym stanoviskom advokáta alebo stanoviskom vyplývajúcim z rozhodnutia vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže.

34 Podľa článku 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003 Komisia môže rozhodnúť o uložení pokuty podnikom alebo združeniam podnikov, ak „úmyselne alebo z [nedbanlivosti]“ porušujú ustanovenia článkov 101 ZFEÚ alebo 102 ZFEÚ.

35 Článok 5 nariadenia č. 1/2003 vymedzuje právomoci orgánov hospodárskej súťaže členských štátov pri uplatňovaní článkov 101 ZFEÚ a 102 ZFEÚ a stanovuje, že tieto orgány môžu najmä ukladať pokuty, pravidelné penále alebo iné sankcie podľa vnútroštátneho práva. Zo znenia uvedeného článku však nevyplýva, že by prijatie opatrení stanovených týmto nariadením na jeho uplatnenie vyžadovalo splnenie podmienok subjektívnej povahy.

36 Hoci v záujme jednotného uplatňovania článkov 101 ZFEÚ a 102 ZFEÚ v Únii členské štáty zavádzajú podmienky subjektívnej povahy v rámci uplatňovania článku 5 nariadenia č. 1/2003, na to, aby sa nespochybnila účinnosť práva Únie, však treba, aby boli tieto podmienky prinajmenšom rovnako prísne ako podmienka stanovená v článku 23 nariadenia č. 1/2003.

37 Pokiaľ ide o otázku, či k porušeniu došlo úmyselne alebo z nedbanlivosti a či ho z tohto dôvodu možno postihovať pokutou podľa článku 23 ods. 2 prvého pododseku nariadenia č. 1/2003, z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že táto podmienka je splnená, pokiaľ dotknutý podnik nemôže nevedieť o protisúťažnej povahe svojho konania, či už by si uvedomoval porušovanie súťažných pravidiel Zmluvy, alebo nie (pozri rozsudky z 8. novembra 1983, IAZ International Belgium a i./Komisia, 96/82 až 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 a 110/82, Zb. s. 3369, bod 45; z 9. novembra 1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin/Komisia, 322/81, Zb. s. 3461, bod 107, ako aj zo 14. októbra 2010, Deutsche Telekom/Komisia, C-280/08 P, Zb. s. I-9555, bod 124).

38 Preto skutočnosť, že dotknutý podnik údajne z právneho hľadiska nesprávne vymedzil svoje správanie, z ktorého vychádza konštatovanie porušenia, nemôže mať za následok oslobodenie od uloženia pokuty, pokiaľ tento podnik nemohol nevedieť o protisúťažnej povahe uvedeného správania.

39 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že členovia SSK sa dohadovali o tarifách za vnútroštátnu prepravu zberných zásielok na celom území Rakúska. Podniky, ktoré sa priamo dohadujú o predajných cenách, však zjavne nemôžu nevedieť o protisúťažnej povahe svojho správania. Z toho vyplýva, že v situácii, ako je tá, o ktorú ide vo veci samej, je splnená podmienka podľa článku 23 ods. 2 prvého pododseku nariadenia č. 1/2003.

40 Napokon treba pripomenúť, že vnútroštátne orgány hospodárskej súťaže môžu výnimočne rozhodnúť o neuložení pokuty, aj keď podnik úmyselne alebo z nedbanlivosti porušil článok 101 ZFEÚ. Taký prípad môže nastať najmä vtedy, ak všeobecná zásada práva Únie, ako je zásada ochrany legitímnej dôvery, bráni uloženiu pokuty.

41 Nikto sa však nemôže dovolávať porušenia zásady ochrany legitímnej dôvery, ak neexistujú presné záruky, ktoré mu poskytol príslušný orgán (pozri rozsudky zo 17. marca 2011, AJD Tuna, C-221/09, Zb. s. I-1655, bod 72, a zo 14. marca 2013, Agrargenossenschaft Neuzelle, C-545/11, bod 25). Z toho vyplýva, že právne stanovisko advokáta v každom prípade nemôže založiť legitímnu dôveru podniku, že jeho správanie neporušuje článok 101 ZFEÚ alebo že nepovedie k uloženiu pokuty.

42 Pokiaľ ide o vnútroštátne orgány hospodárskej súťaže, keďže nemajú právomoc na prijatie negatívneho rozhodnutia, t. j. rozhodnutia konštatujúceho neexistenciu porušenia článku 101 ZFEÚ (rozsudok z 3. mája 2011, Tele2 Polska, C-375/09, Zb. s. I-3055, body 19 až 30), pri podnikoch nemôžu vyvolať legitímnu dôveru, že ich správanie neporušuje uvedené ustanovenie. Zo znenia prvej otázky navyše vyplýva, že vnútroštátny orgán hospodárskej súťaže skúmal správanie podnikov, o ktoré ide vo veci samej, len z hľadiska vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže.

43 V dôsledku toho treba na prvú otázku odpovedať tak, že článok 101 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že podnik, ktorý porušil toto ustanovenie, sa nemôže vyhnúť uloženiu pokuty, ak toto porušenie vychádza z omylu tohto podniku o zákonnosti jeho správania, ktorý vyplýva z obsahu právneho stanoviska advokáta alebo rozhodnutia vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže.

O druhej otázke

44 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či vnútroštátne orgány hospodárskej súťaže a vnútroštátne súdy poverené uplatňovaním článku 101 ZFEÚ môžu konštatovať porušenie tohto ustanovenia bez toho, aby uložili pokutu, ak sa dotknutý podnik zúčastnil na vnútroštátnom programe zhovievavosti.

45 Článok 5 nariadenia č. 1/2003 nepochybne výslovne nestanovuje právomoc vnútroštátnych orgánov hospodárskej súťaže konštatovať porušenie článku 101 ZFEÚ bez uloženia pokuty, ale ju ani nevylučuje.

46 Aby sa však zabezpečilo účinné uplatňovanie článku 101 ZFEÚ vo všeobecnom záujme (pozri rozsudok zo 7. decembra 2010, VEBIC, C-439/08, Zb. s. I-12471, bod 56), je potrebné, aby vnútroštátne orgány hospodárskej súťaže pristupovali k neuloženiu pokuty v prípade, ak podnik úmyselne alebo z nedbanlivosti porušil uvedené ustanovenie, iba výnimočne.

47 Okrem toho treba uviesť, že takéto neuloženie pokuty by sa v rámci vnútroštátneho programu zhovievavosti malo priznať len vtedy, pokiaľ sa uplatňuje spôsobom, ktorý nie je v rozpore s požiadavkou účinného a jednotného uplatňovania článku 101 ZFEÚ.

48 Pokiaľ ide o právomoc Komisie znížiť pokutu na základe jej vlastného programu zhovievavosti, z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že zníženie pokuty v prípade spolupráce podnikov podieľajúcich sa na porušeniach práva Únie v oblasti hospodárskej súťaže je odôvodnené len vtedy, ak takáto spolupráca uľahčí prácu Komisie pri zisťovaní existencie porušenia a jeho prípadnom ukončení, pričom správanie podniku musí byť súčasne považované za skutočnú spoluprácu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 28. júna 2005, Dansk Rørindustri a i./Komisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Zb. s. I-5425, body 393, 395 a 396).

49 Pokiaľ ide o imunitu alebo neuloženie pokuty, na to, aby takéto zaobchádzanie, ktoré je okrem toho sporné vo veci samej, neohrozilo účinné a jednotné uplatňovanie článku 101 ZFEÚ, môže byť priznané len v striktne výnimočných situáciách, ako sú situácie, keď spolupráca podniku bola rozhodujúca pri zistení a účinnom potlačení kartelu.

50 Na druhú otázku teda treba odpovedať tak, že článok 101 ZFEÚ, ako aj článok 5 a článok 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003 sa majú vykladať v tom zmysle, že v prípade, ak sa preukáže existencia porušenia článku 101 ZFEÚ, vnútroštátne orgány hospodárskej súťaže sa môžu výnimočne obmedziť na konštatovanie tohto porušenia bez toho, aby uložili pokutu, ak sa dotknutý podnik zúčastnil na vnútroštátnom programe zhovievavosti.

O trovách

51 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

1. **Článok 101 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že podnik, ktorý porušil toto ustanovenie, sa nemôže vyhnúť uloženiu pokuty, ak toto porušenie vychádza z omylu tohto podniku o zákonnosti jeho správania, ktorý vyplýva z obsahu právneho stanoviska advokáta alebo rozhodnutia vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže.**

2. **Článok 101 ZFEÚ, ako aj článok 5 a článok 23 ods. 2 nariadenia Rady (ES) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch [101 ZFEÚ] a [102 ZFEÚ] sa majú vykladať v tom zmysle, že v prípade, ak sa preukáže existencia porušenia článku 101 ZFEÚ, vnútroštátne orgány hospodárskej súťaže sa môžu výnimočne obmedziť na konštatovanie tohto porušenia bez toho, aby uložili pokutu, ak sa dotknutý podnik zúčastnil na vnútroštátnom programe zhovievavosti.**

Podpisy